

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตลอดระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมาได้มีการแข่งขันกันในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ต่าง ๆ แฉ่กระจายไปทั่วโลกซึ่งก่อให้เกิดการตื่นตัวและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคม ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ทางด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจและทางด้านจิตใจ ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นสาเหตุให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาของบุคคลในสังคมติดตามมา ขณะเดียวกันอัตราการเพิ่มจำนวนพลเมืองมีระดับสูงชันทั่วโลกทุกปี โดยเฉพาะในประเทศด้อยพัฒนา จำนวนพลเมืองของประเทศเหล่านี้จะเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่าทุก ๆ 20 - 30 ปี¹ ประเทศไทยมีอัตราการเพิ่มประชากรโดยเฉลี่ยร้อยละ 3.2 ต่อปี² จึงจัดอยู่ในประเภทที่มีอัตราการเพิ่มของประชากรสูงมาก ดังนั้นจึงต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ มากมายอันเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ การศึกษาจึงมีบทบาทที่สำคัญที่สุด เพราะการศึกษาจะช่วยให้ประชากรมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่พึงประสงค์แก่สังคม โดยส่งเสริมให้บุคคลเกิดสติปัญญา รู้จักคิด รู้จักตัดสินใจ มีสุขภาพทางกายและทางจิตที่สมบูรณ์ มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบต่องานที่ทำงาน ต่อตนเอง และสังคม ทั้งยังสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพของสังคมได้เป็นอย่างดี โดยนัยนี้ ความสำคัญของครูจึงมีมากขึ้นในสังคมปัจจุบัน เพราะผู้ที่ จะช่วยให้การศึกษาดำเนินไปสมความความมุ่งหมายคือ "ครู" ซึ่งจะต้อง

¹Ludell W. Neyland, "Survival : Man's Greatest Challegne, Implications for the Social Studies". The Social Studies." The Social Studies, (December, 1974), 289.

²สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย "ปัญหาการศึกษาในการพัฒนาประเทศ"
เอกสารการประชุมทางวิชาการครั้งที่ 1/2517 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ฉบับที่ 14/1, หน้า 2.

ไ้รับการฝึกฝนให้สามารถดำเนินการเรียนการสอนสอดคล้องกับความต้องการของสังคม และประเทศชาติ

วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งในการให้การศึกษาแก่พลเมือง เพราะ เป็นวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับสังคมและ สภาพแวดล้อมในสถานต่าง ๆ จึงถูกจัดให้อยู่ในประเภทวิชาสามัญในหลักสูตรทุกระดับ ตั้งแต่ ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา การศึกษาวิชานี้จะช่วยให้นักเรียนมีความรู้ และ ประสบการณ์ที่จำเป็นในการเสริมสร้างค่านิยมขั้นพื้นฐาน อุปลินสัย ทักษะและทัศนคติต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับพลเมืองดีและมีประสิทธิภาพ ค่างชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข ดังจะ เห็นได้จากคำกล่าวของ Leonard S. Kenworthy³ ที่ว่า "วิชานี้ไม่เพียงแต่จะมีความ สำคัญในฐานะวิชาที่มุ่งฝึกนักเรียนให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมประชาธิปไตยเท่านั้น แต่ยังเป็น วิชาที่มีเนื้อหามาก มีขอบเขตกว้างขวางกว่าวิชาอื่น ๆ เพราะได้รวมเอาศาสตร์ต่าง ๆ คือ จิตวิทยา จิตวิทยาสังคม ภูมิศาสตร์ มนุษยศาสตร์ สังคมวิทยา ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ ปรัชญา วรรณคดี วิทยาศาสตร์ ศิลปะ ดนตรี และศาสนา โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้นักเรียนเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งทางธรรมชาติและทางสังคมมากขึ้น" เช่นเดียวกับ Maurice P. Moffatt⁴ซึ่งกล่าว ถึงความสำคัญของวิชาสังคมไว้ว่า "สังคมศึกษาเป็นวิชาที่ช่วยให้นักเรียนมีความรู้และประสบ- การณ์ที่จำเป็นในการเสริมสร้างค่านิยมขั้นพื้นฐาน อุปลินสัยที่ดี ทัศนคติซึ่งเป็นที่ยอมรับ และ ทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นในการเป็นพลเมืองดี"

วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่สำคัญที่สุดเพราะวัตถุประสงค์ของวิชานี้คือ การอบรม นักเรียนให้เป็นพลเมืองดี มีความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิต รัฐบาลของมนุษย์และการแก้

³ Leonard S. Kenworthy, Guide to Social Studies Teaching in Secondary Schools. (Belmont, California : Wadsworth, 1962, p. 3.

⁴ Maurice P. Moffatt, Social Studies Instruction. (New Jersey: Prentice Hall, Inc., Englewood Cliff, 1963), p. 10.

ปัญหาในชีวิตประจำวัน รู้จักสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์ รู้จักคิดริเริ่ม สร้างสรร รู้จักหน้าที่การทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักศึกษาค้นคว้าในทางที่ถูกต้อง ครบถ้วน รู้จักการวางแผนทางสำหรับอนาคต Edward A. Krug⁵ และ John U. Michaelis⁶ ได้กล่าวถึงความสำคัญของวิชาสังคมศึกษาไว้เช่นเดียวกันในหนังสือของเขา ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งสืบเนื่องมาจากความวุ่นวายและสับสนของโลกในปัจจุบันนี้เป็นภาระอันหนักในสังคมซึ่งจะต้องแก้ไขได้แก่ ปัญหาการเพิ่มประชากร (Over Population) ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่และเป็นต้นเหตุให้เกิดปัญหาอีกหลายอย่างตามมา เช่น ปัญหาคนว่างงาน ปัญหาความยากจน ปัญหาความอดอยาก ปัญหาการจัดการศึกษา ปัญหาทรัพยากร ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาโสเภณี และอื่น ๆ ทำให้วิชาสังคมศึกษาต้องเข้ามามีบทบาทและความสำคัญมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม ซึ่งในเรื่องนี้ Jonathan C. Mc. Lendon⁷ ได้กล่าวถึงบทบาทของวิชาสังคมศึกษาไว้ว่า "วิชาสังคมศึกษามีบทบาทที่สำคัญในการเตรียมนักเรียนสำหรับชีวิตในโลกอันสับสนนี้ หลักสูตรต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นสาขาวิชาใด จึงมักวางความมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องกับสังคมไว้ด้วยเสมอ" วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่สามารถสนองวัตถุประสงค์ทั่วไปของการศึกษาได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด ทั้งด้าน สัจจการแห่งตน (Self-Realization) ด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Relationship) ด้านเศรษฐกิจ (Economic Efficiency) และด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของพลเมือง (Civic Responsibility)

การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาจะโดยผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ คือ หลักสูตร แบบเรียน อุปกรณ์ วิธีสอน โปรแกรมการเรียนการสอน ทั่วครู

⁵Edward A Krug, The Secondary School Curriculum. (New York : Harper and Brother, 1960), p. 300.

⁶John U. Michaelis, Social Studies for Children in a Democracy, 3 ed. (New Jersey : Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliff, 1963), p. 5.

⁷Jonathan C. Mc.Lendon, Teaching the Social Studies : A Hand Book (N.E.A.:Department of Classroom Teacher American Educational Research, 1960), p. 4.

นักเรียน และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ เช่น บรรยากาศในการเรียนการสอน สภาพห้องเรียน เป็นต้น แต่อย่างไรก็ดีครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการสอนเพราะครูจะเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินการเรียนการสอนให้บรรลุถึงจุดหมายโดยอาศัยวิชาต่าง ๆ ในหมวดนี้นำไปสู่ความรู้ ความคิด การตัดสินใจ ความรับผิดชอบ คุณค่าและทัศนคติอันถูกต้องให้เกิดในตัวเด็ก วิธีสอนของครูจึงเป็นเรื่องสำคัญ ครูควรเป็นผู้แนะแนวทางให้แก่เด็กเพื่อให้เกิดความคิดและเลือกตัดสินใจด้วยตนเอง มีความกล้า รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง⁸

Richard C. Phillips⁹ ได้กล่าวถึงการสอนของครูว่า "ครูจะต้องสอนให้เด็กรู้จักคิดอย่างมีประสิทธิภาพเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ในสังคม เพราะความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้นอย่างมากมาในปัจจุบัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ผลักดันให้มนุษย์แสวงหาความรู้เพื่อการตัดสินใจที่ถูกต้อง" ขณะเดียวกันหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาจะต้องไม่ลดความเชื่อของเด็กไว้ในวงจำกัด ควรให้เขามีโอกาสตัดสินใจเลือกด้วยตนเอง

สถาบันฝึกหัดครูเป็นแหล่งผลิตครูซึ่งจะเป็นตัวจักรสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต จึงเป็นสถาบันที่สำคัญยิ่งดังจะเห็นได้จากถ้อยคำกล่าวของ Donald P. Cottrel¹⁰ ที่ว่า "สถาบันฝึกหัดครู เป็นสถาบันที่มีความสำคัญมากเพราะเป็นแหล่งผลิตครู ซึ่งเป็นเสมือนกุญแจของกระบวนการจัดการศึกษาทั้งหมดของชาติ ถ้าครูดีจะมีผลไปถึงการศึกษาที่ดีของเยาวชน ถ้าครูขาดสมรรถภาพก็จะมีผลให้เยาวชนไม่มีสมรรถภาพไปเลย"

⁸ชัยยงค์ พรหมวงศ์ "การศึกษากับการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตยในสังคมไทย," ประชาชาติ รายสัปดาห์, 26 มีนาคม, หน้า 56 - 60.

⁹Richard C. Phillips, Teaching for Thinking in High School Social Studies. Addison-Wesley Publishing Comp., Inc. Philippines, 1974, Preface V.

¹⁰Donald P. Cottrel, (editor), Teacher Education for a Free People. (New York : The American Association of College for Teacher Education, 1959), p. 12.

หลักสูตรวิชาสังคมศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาพุทธศักราช 2508¹¹
 ได้ระบุให้วิชานี้เป็นวิชาสามัญบังคับเรียน ซึ่งนักศึกษาจะต้องเรียน 15 หน่วยกิต ใน
 จำนวนวิชาสามัญบังคับทั้งหมด 75 หน่วยกิต คือ ภาษาไทย 15 หน่วยกิต ภาษาอังกฤษ
 20 หน่วยกิต และวิชาทั่วไป 10 หน่วยกิต โดยแบ่งวิชาในหมวดนี้ออกเป็น 7 วิชา คือ

สังคมศึกษา 1	หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม	1 2	หน่วยกิต	สัปดาห์ละ	2	ชั่วโมง	
สังคมศึกษา 2	หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม	2 2	หน่วยกิต	สัปดาห์ละ	2	ชั่วโมง	
สังคมศึกษา 3	หน้าที่พลเมืองและศีลธรรม	3 2	หน่วยกิต	สัปดาห์ละ	2	ชั่วโมง	
สังคมศึกษา 4	ภูมิศาสตร์ 1		2	หน่วยกิต	สัปดาห์ละ	2	ชั่วโมง
สังคมศึกษา 5	ภูมิศาสตร์ 2		2	หน่วยกิต	สัปดาห์ละ	2	ชั่วโมง
สังคมศึกษา 6	ประวัติศาสตร์ 1		3	หน่วยกิต	สัปดาห์ละ	3	ชั่วโมง
สังคมศึกษา 7	ประวัติศาสตร์ 2		2	หน่วยกิต	สัปดาห์ละ	2	ชั่วโมง

ใช้เวลาเรียน 2 ปี โดยไม่ระบุว่า จะเรียนวิชาใดก่อนหลังแล้วแต่สถาบันแต่ละแห่ง
 จะพิจารณาตามความเหมาะสม โดยมีวัตถุประสงค์ใหญ่ เรียนได้รับความรู้ความเข้าใจความ
 สัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและสังคม ฝึกให้เป็นพลเมืองที่มีความรู้
 กว้างขวาง ลึกซึ้งจนสามารถออกไปสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับประถมศึกษาได้ เป็นอย่างถึ
 คร. วิทยุ สาทร¹² ได้พูดถึงการเรียนการสอนในวิทยาลัยครูไว้ว่า "การสอนการเรียนใน
 วิทยาลัยครู จะต้องทำให้นักเรียนและอาจารย์เข้าใจว่าอาจารย์ในวิทยาลัยครูนั้นคือครูของครู
 ้วยความรู้ลึกซึ้งของความเป็นครูของครูจึงยอมเหนือกว่าครูธรรมดา จะต้องช่วยให้เด็กฝึกค้น
 แนวทางการเรียนด้วยตนเอง อาจารย์เป็นเพียงมีคฤเทศก์เท่านั้น"

¹¹กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา พุทธศักราช
 2508 (พระนคร : โรงพิมพ์กรมศาสนา, 2508), หน้า 20.

¹²วิทยุ สาทร "การบริหารการฝึกหัดครูในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวิชาชีพสังคม"
การฝึกหัดครูกับการวิชาชีพสังคม ประชุมทางวิชาการ กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ
 พ.ศ.2518, หน้า 38.

ในทำนองเดียวกันครูสังคมศึกษาในวิทยาลัยครูจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง การเรียนการสอนวิชานี้ในวิทยาลัยครูควรคำนึงไปอย่างได้ผลจริงจังเพื่อนักศึกษาจะได้มีความรู้ความสามารถไปประกอบอาชีพครู อบรมเยาวชนของชาติให้เป็นพลเมืองดีที่มีประสิทธิภาพในสังคมต่อไป อาจารย์ผู้สอนวิชานี้จะต้องเข้าใจความมุ่งหมายและคุณค่าของวิชานี้เป็นอย่างดี มีวิธีการสอนและการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับสถานะความต้องการของสังคมปัจจุบัน แยกจากผลของการวิจัยที่ผ่านมาปรากฏว่าอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่มักใช้การสอนแบบบรรยายเป็นหลัก ใช้อุปกรณ์ประกอบการสอนน้อยมาก และถือเนื้อหาวิชาเป็นสำคัญ¹³ กิจกรรมประกอบการเรียนนี้น้อยมาก อาจารย์ส่วนใหญ่ต้องการความช่วยเหลือจากผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ในด้านการสอน เนื้อหาวิชา แหล่งวิชาการ อุปกรณ์ และการวัดผล¹⁴ ถึงแม้จะมีผู้ทำการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาไว้ก่อนหน้านี้แล้วแต่ส่วนใหญ่จะเป็นการวิจัยในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ส่วนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษามีน้อยมาก และยังไม่มียุทธศาสตร์การวิจัยการสอนวิชานี้ในวิทยาลัยครูภาคเหนือมาก่อน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจใคร่สำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนวิชานี้เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและความต้องการต่างๆ ของอาจารย์ที่เกี่ยวกับการสอนวิชาสังคมศึกษา

¹³ สมประสงค์ นวมบุญดี "ปัญหาการเรียนการสอนสังคมศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาการมัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ปีการศึกษา 2516). (อัครสาเนา).

¹⁴ รัตน์ สาคนุรักษ์ "โปรแกรมการสอนวิชาสังคมศึกษาของวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาการมัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ปีการศึกษา 2516).

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้คือ

1. เพื่อศึกษาปัญหาทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับการสอนวิชาสังคมศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาของอาจารย์ในวิทยาลัยครูภาคเหนือ
2. เพื่อศึกษาความต้องการของครูในด้านความช่วยเหลือในการสอนวิชาสังคมศึกษาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการสอนวิชาสังคมศึกษาในชั้นหัวสอน หลักสูตร วิธีสอน อุปกรณ์การสอน กิจกรรมประกอบการสอน และการวัดผล-การสอน
4. เพื่อเสนอแนวคิดในการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการสอนวิชาสังคมศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ในวิทยาลัยครูภาคเหนือ 5 แห่ง คือ วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม, วิทยาลัยครูอุตรดิตถ์, วิทยาลัยครูลำปาง, วิทยาลัยครูเชียงใหม่ และวิทยาลัยครูเชียงใหม่
2. ศึกษาเฉพาะความคิดเห็นของอาจารย์ที่กำลังสอนวิชาสังคมศึกษาในปีการศึกษา

2518

คุณค่าของการวิจัย

1. สถาบันฝึกหัดครูจะได้แนวทางเพื่อพิจารณาแก้ไข ปรับปรุง หลักสูตร การบริหาร และการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. อาจารย์ผู้สอนจะได้ข้อคิดเห็นและแนวทางในการปรับปรุงการสอนของตนเอง
3. กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้ครูที่มีประสิทธิภาพจากสถาบัน

ฝึกหัดครู

4. ผู้วิจัยทั่วไปจะได้อะไรจากงานวิจัยนี้เป็นแนวทางการวิจัยอื่น ๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินงานดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตร ประมวลการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับประกาศนียบัตรและระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง ของกรมการฝึกหัดครู เอกสาร สิ่งตีพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนวิชาสังคมศึกษา ตลอดจนการสนทนาสอบถามอาจารย์ผู้สอนวิชานี้บางท่าน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 เครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถามซึ่งสร้างขึ้นจากผลการทบทวนคลังกล่าวข้างต้น

2.2 ตัวอย่างประชากร คือ อาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมศึกษาในวิทยาลัยครูภาคเหนือ 5 แห่ง

2.3 วิธีการเก็บข้อมูล นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นแล้วจากการทดสอบก่อนการทดสอบจริงไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างประชากรจริง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำค่าทอพบที่ได้รับคืนมาคิดหาอัตราร้อยละ ค่าเฉลี่ย และนำเสนอข้อมูลในรูปตารางและบทความ

คำจำกัดความ

วิชาสังคมศึกษา ที่กล่าวถึงในการวิจัยนี้ หมายถึง วิชาต่าง ๆ ที่บรรจุอยู่ในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ

วิทยาลัยครู หมายถึงสถาบันฝึกหัดครูในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการซึ่งเปิดทำการสอนอยู่ในภาคเหนือ 5 แห่ง

ภาคเหนือ ในการวิจัยนี้ถือตามข้อตกลงในการแบ่งเขตวิทยาลัยครูจากการประชุมสัมมนาทางวิชาการของกรมการฝึกหัดครู ตั้งแต่วันที่ 3-7 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2518 ณ วิทยาลัยครูลำปาง